

1. Waterstaatszorg tot 1795, toen er centraal waterstaatsbestuur kwam.

1.1. De waterstaatkundige grondslag wordt gevormd.

Van de vroegste tijden af werd Nederland voor het grootste gedeelte door de zee overspoeld. Dit "land" zal er uit gezien hebben als een grote delta met naar gelang de omstandigheden een wisselende begroeiing met de daarbij behorende fauna.

Door eeuwenlange kleiafzetting tegen de hogere zandgronden trad er aanslibbing op. Door spontane begroeiing en door de wind en vogels meegevoerde zaden, ontstond een kweldervegetatie.

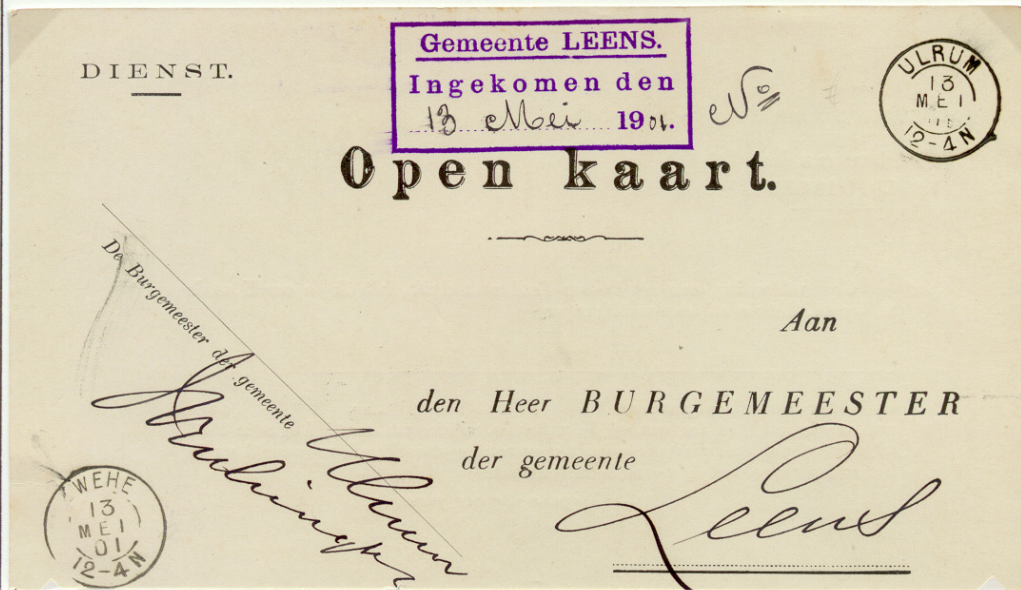

De eerste bewoners vestigden zich op de hoge gronden, zoals afstammelingen van de Hunebedbouwers uit de nieuwe steentijd, het Neolithicum, van 3450 tot circa 3250 v.Chr.

1.1. De waterstaatkundige grondslag wordt gevormd.

De vroegste sporen van de Romeinen in Nederland zijn gevonden in Nijmegen-Oost, waar ook een Romeinse brug is geweest; een stenen exemplaar, die er voor zorgde dat het hout voor de weg werd ondersteund. Ze moeten daar zijn neergestreken rond 15 v Chr. en zijn er een kleine 300 jaar gebleven.

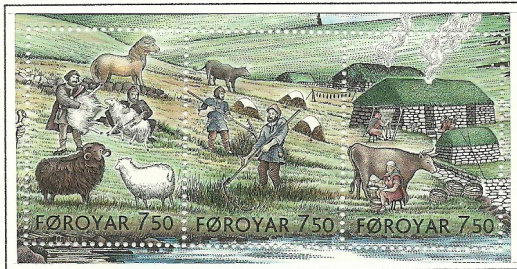
Uit archeologisch onderzoek weten we dat al meer dan zes eeuwen voor onze jaartelling men kunstmatige hoogten, terpen of wierden (Groningen) bouwden, om bij hoogwater een droge plek te hebben. In het noorden van de provincie Groningen ligt Ulrum; het dorp ligt op twee wierden.

Open dienstkaart van de Burgemeester van de gemeente Ulrum, 13 mei 1901, 12-4 N, portvrijdom

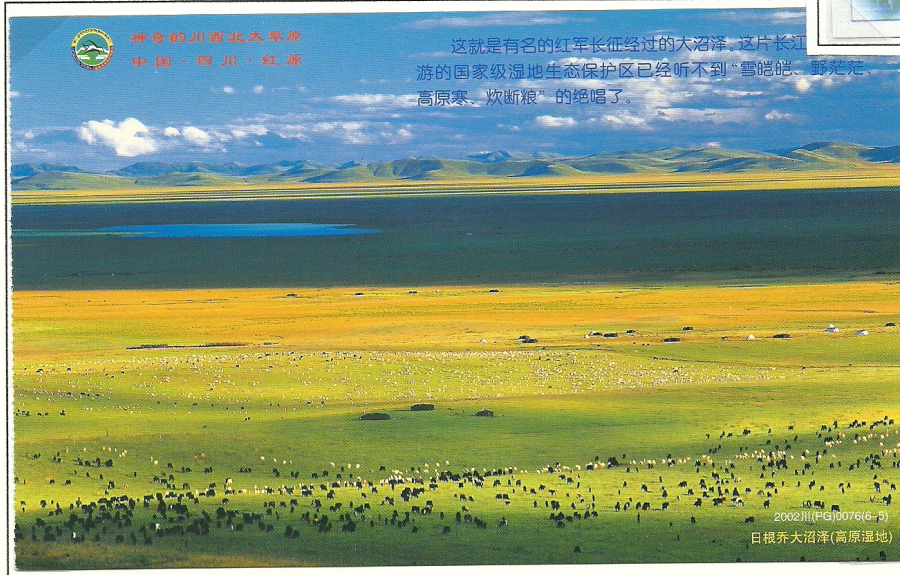
1.1. De waterstaatkundige grondslag wordt gevormd.

Delen van ons land was nog een moerasdelta, zoals het laagveengebied van Utrecht en Holland. Van de 11^e tot de 14^e eeuw werden grote stukken veenmoeras ontgonnen. Ontginning van veen is, vooral in later eeuwen op uitgebreide schaal aan de orde geweest in het noordoosten van ons land en in de Peel.

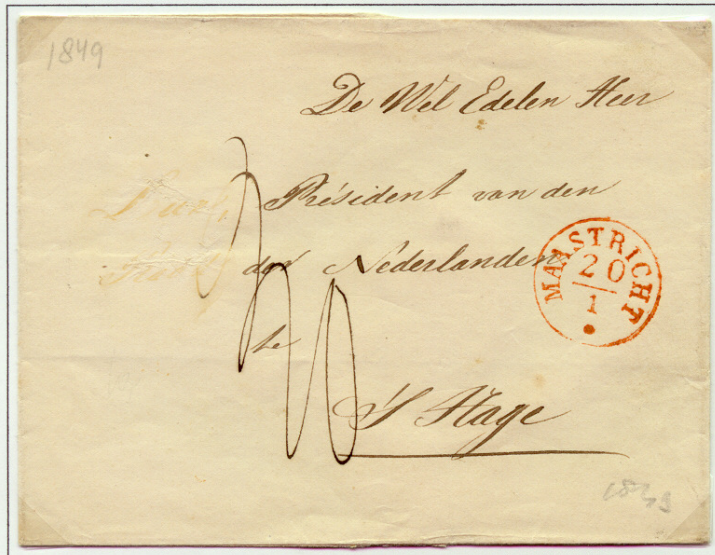

Ze leefden van wat het land en water oprachten en voerden een soort gemengd bedrijf. Op de hooggelegen, droge akkers in het veen werd rogge en gerst verbouwd. In de nattere gedeelten hielden ze op de weidegronden hun vee.

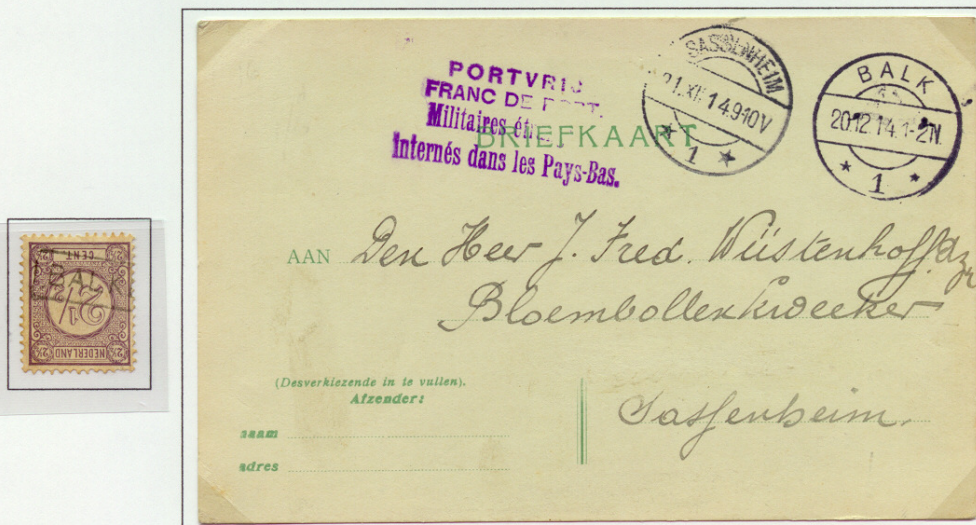

In de moerasdelta, het laagveengebied van Utrecht en Holland, "de wildernis" was het zwaar voor de boeren. De ontginning leidde rechtstreeks tot de aanleg van het stelsel van sloten, weteringen en afwateringskanalen.

1.1. Het begin van delta Nederland

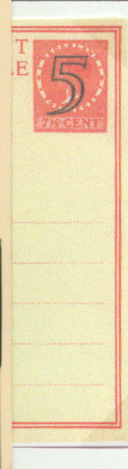

Maastricht was al meer dan 500 jaar voor het begin van de huidige jaartelling een Keltische nederzetting bij een doorwaadbare plaats in de Maas. De Latijnse naam van Maastricht, *Mosa Trajectum*, betekent doorwaadbare plaats in de Maas. Nadat de Romeinen een brug bouwden, hoefde de rivier niet meer doorwaad te worden. Nadat zij was ingestort, is ze in de 13e eeuw vervangen door de Sint Servaasbrug. e.o brief Maastricht 20-1-1849 naar 's-Gravenhage 22-1-1849 met zegel.

Een balk over een watergang leggen kan beschouwd worden als de eerste "harde" verbinding om het water over te steken. Zo zou het plaatsje Balk (Fr.) ontstaan zijn bij een balk over het riviertje de Luts. Kaart (violet stempel Portvrij/ Franc de Port) van Balk/1, 20-12-1914 naar Sassenheim/1, 21.XII.1914 van geïnterneerde in Gaasterland; postzegel met haltestempel Balk

1.1. Het begin van delta Nederland

Door hevige stormvloeden werd veel land door het water opgeslokt. Zo werd lang geleden West-Friesland zelfs helemaal afgescheiden van Friesland toen er een nieuwe binnensee ontstond: de Zuiderzee. In 1288 herbouwt Floris V kasteel "Radboud", een zgn. dwangburcht.

Medemblik, gelegen aan de Zuiderzee, werd al in het jaar 1000 gesticht.
Voor filatelistische vouwbrief Medemblik, 11 mei 1835
(de kerk op de zegel van Medemblik werd al in de tijd van de Allerheiligenvloed in 1170, vermeld)

1.1. Het begin van delta Nederland.

De verantwoordelijkheid voor de dijken kwam eerst aan het einde van de 13^e eeuw toe aan waterschappen. In die periode kwam men ook tot voor die tijd moeilijke afdammingwerken. De aanleg van een dam in de Amstel leidde tot het ontstaan van de stad Amsterdam.

Op de hogere gronden, die niet overstromd werden door het zee- en rivierwater ontstond een andere vegetatie van zandverstuivingen, heide en bos. Hier dreigde een ander gevaar voor landverlies, namelijk bos- of heidebrand. (poststuk: met censuur en machinestempel 01/08/1941)

1.2 De eerste bedijkingen in de Gouden Eeuw

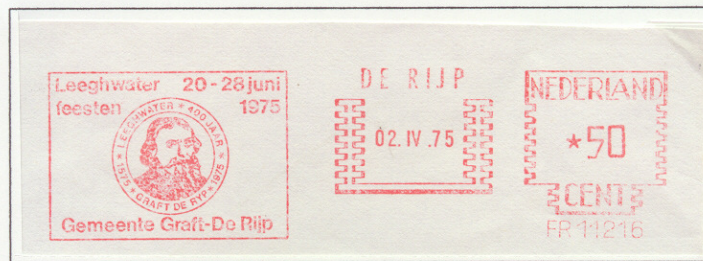

Op 1 november 1570 vond een der ergste stormvloedden (Allerheiligenvloed) uit de geschiedenis plaats. Tijdens deze overstromingsramp, die de kleine zondvloed genoemd werd, kolkte het water door de straten van Dordrecht. Dit noopte tot actie.

In de 1^e helft van de Gouden (17^e) eeuw zijn de belangrijkste droogmakerijen in Noord-Holland t.n.v. het Noordzeekanaal tot stand gebracht. Dit vergde grote kapitalen. Het werk werd uitgevoerd met geld, dat de rijke Amsterdamse kooplieden met de zeilvaart op Oost- en West Indiën hadden verdiend.

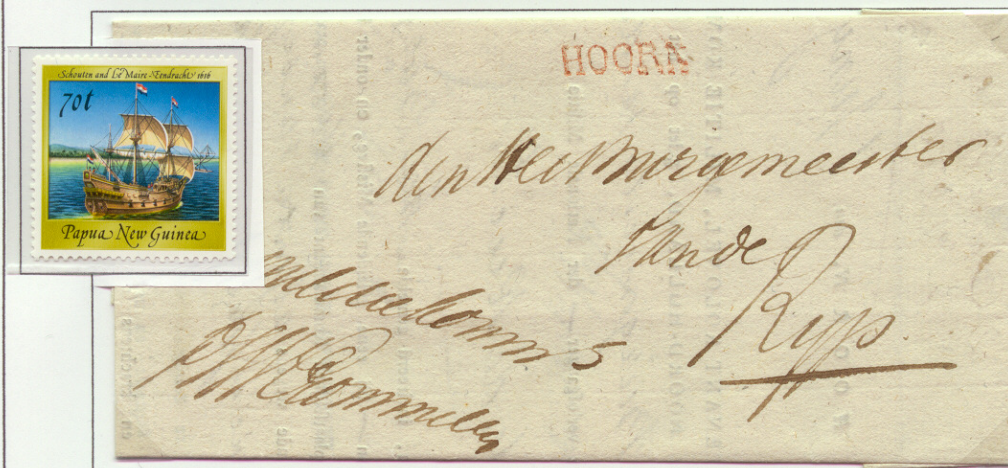
1.2. De eerste bedijkingen in de Gouden Eeuw.

Jan Adriaanszoon Leeghwater (De Rijk 1575 - Amsterdam, 1650) was een Nederlandse molenbouwer en waterbouwkundige. Hij bedacht een bovenkruisende oliemolen en was betrokken bij diverse droogmakerijen. Hij kreeg het oppertoezicht over de poldermolens die bij de droogmaking van de Beemster (1612) werden gebruikt.

De Beemster is de eerste grote droogmakerij (7.100 ha), die in 1612 met 43 windmolens werd drooggelegd. De polder werd aangelegd volgens de principes van een Oudromeinse stad, met elkaar onder een haakse hoek snijdende wegen en een rechthoekige verkaveling. Unesco heeft deze droogmakerij het predikaat Werelderfgoed gegeven

In 16^e en 17^e eeuw kende de stad Hoorn haar grootste bloei (VOC financierde o.a. bedijkingen). De Hoornse schippers Jacob le Maire en Willem Cornelisz Schouten ronden met de schepen *Hoorn* en *Eendracht* als eersten de zuidelijkste punt van Zuid-Amerika, en noemden deze Kaap Hoorn.
(vouwbrief 1-6-1829 Militie-Commissaris aan burg. Van De Rijk, langstempel HOORN, portvrijdom)

1.2. De eerste bedijkingen in de Gouden Eeuw.

De eerste grote droogmakerij was de Beemster (1612), waarover Joost van den Vondel een gedicht heeft gemaakt. Hoofdingelanden waren vooraanstaande rijke Hollanders, zoals Cornelis Maartenz. Tromp, admiraal van de Republiek der Zeven Provinciën, van de Schermer.

Vele Nederlandse schilders legden Hollandse landschappen vast, waarop de gebruikelijke molens natuurlijk niet mochten ontbreken. Zo prijkt "de molen" van J. Maris op een speciale briefkaart met toestemming van het PTT-bestuur uitgegeven door de "Vereeniging Moed, Beleid en Trouw".

particuliere postwaardestuk naar buitenland met toepasselijke stempel Koog-Zaandijk 30-8-1898

1.2. De eerste bedijkingen in de Gouden Eeuw.

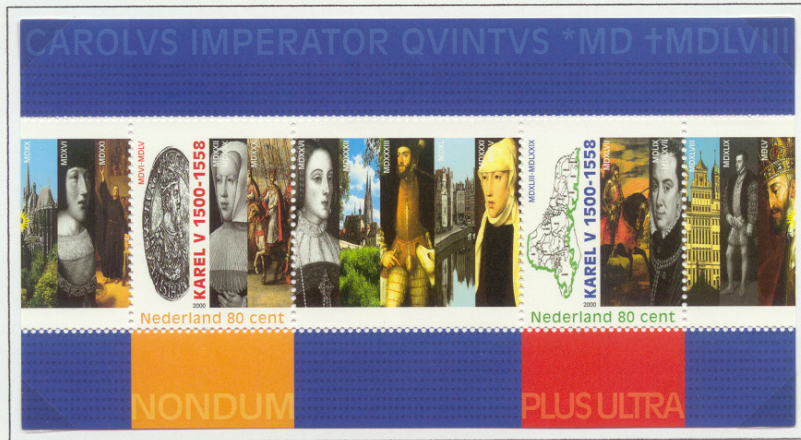

Het is zeer waarschijnlijk dat de windbemaling voor de Hollandsch-Ankeveensche polder in de loop van de 16de eeuw is ingevoerd. De polder besloeg 382 ha; de molens sloegen het water uit op de 's-Gravelandse Vaart, die weer afwaterde op de Vechtboezem.
Briefomslag van ca 1807 met afzenderstempel Weesperkarspel rond wapenschild aan de poldermeester van de Hollands Ankeveensche Polder)

Tot eind 18^e eeuw waren provincies, waterschappen en steden de instanties die voor hun gebied het beleid bepaalden.
(Ambtelijke brief, [30 juni 1821] van de Gouverneur van Zuid-Holland aan de heer Schout van Noordeloos [ligt in de Alblasserwaard] met zwart L-stempel Dordrecht, portvrijdom)

1.3. De beteugeling van de grote rivieren.

Ook Karel V (1500 – 1555) heeft zich met waterwerken en inpolderingen bezig gehouden. Tot het eind van de 16^e eeuw zijn er niet veel pogingen ondernomen om wat te doen aan de verdeling van het water over de Rijntakken. Later zag men het militaire belang van de grote rivieren pas in.

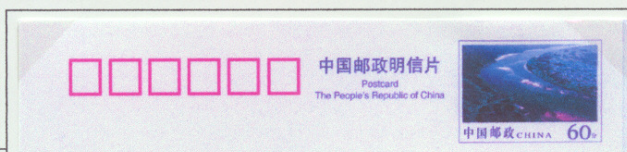

Rond 1368 liet ridder Dirc Loef van Home een kasteel bouwen op een strategische plek; waar Maas en Waal samenkomen, verrees Slot Loevestein. In 1589 ontstond voor het eerst het idee om grote delen van Holland tegelijkertijd te verdedigen door middel van het onder water zetten (inunderen) van grote stukken land. Vanaf de 17e eeuw maakte Slot Loevestein deel uit van de Hollandse Waterlinie, een aaneengesloten stelsel van onder water gezet laagland.

1.3. De beteugeling van de grote rivieren.

Lobith is zoals wij allen op school geleerd hebben, het punt waar de Rijn de Duits-Nederlandse grens passeert. Dit is een bekende misvatting, omdat in het verleden namelijk de loop van de Rijn kunstmatig is aangepast, waardoor deze nu bij Spijk het land binnenkomt. Briefkaart 27-9-1878, langstempel Lobith.

In het begin van de zeventiende eeuw was de Rijn nog een vrij afstromende meanderende rivier met zandbanken in de stroomgeul.

1.3. De beteugeling van de grote rivieren.

De oversteek door Lodewijk XIV in 1672 van de Neder-Rijn via een doorwaadbare plaats bracht de slechte toestand van de rivieren weer op de agenda. De gewesten Gelderland, Overijssel en Utrecht (zonder Holland!) besloten in 1706 tot de aanleg van een nieuwe bovenloop van de Neder-Rijn. Al in 1707 werd het Pannerdensch Kanaal (ca 4 km lang) geopend, maar de werken hadden niet het gewenste effect voor de IJssel en de Bovenrijn.

Ten einde de ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan werd o.a. besloten tot het afsnijden van een Waalbocht (graven Bijland Kanaal, 1776). Holland - met de plaats Vlaardingen, die in 1273 van Floris V stadsrechten gekregen had - betaalde 73% van de kosten, gezien haar belang bij een goede waterverdeling. Onder normale omstandigheden had nu de Waal zesnegende, de Rijn tweenegende en de IJssel eennegende van de Rijnwaterafvoer.